

Голас Радзімы

№ 1 (1365) ■ СТУДЗЕНЬ 1975 г. ■ ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ■ ГОД ВYДАННЯ 20-ТЫ ■ ЦАНА 2 КАП.

НАВАГОДНЯЕ ВІНШАВАННЕ САВЕЦКАМУ НАРОДУ

Дарагія таварышы, сябры!

Новы, 1975 год уваходзіць у дамы савецкіх людзей.

У гэтыя ўрачыстыя мінуцы мы звяртаем свой позірк на падзеі і справы года адыходзячага. Гэта быў год вялікай і плёнай работы нашага гераічнага рабочага класа, слаўнага калгаснага сялянства, народнай інтэлігенцыі па ажыццяўленню ідэй і рашэнняў XXIV з'езда Камуністычнай партыі. Ён застаецца ў нашай памяці як год новых перамог у камуністычным будаўніцтве, значных поспехаў ва ўмацаванні міру і міжнароднай бяспекі.

Чацвёрты год пяцігодкі парадаваў нас вялікімі дасягненнямі ў развіцці сацыялістычнай эканомікі, павышэнні народнага дабрабыту. Загарэліся агні многіх новых заводаў і фабрык, жылых кварталаў, пасёлкаў і цэлых гарадоў. Пракладзены сотні і тысячы кіламетраў новых дарог, трубаправодаў, ліній выскавольтных перадач, арашальных каналаў. Дасягнут высокі прырост прамысловай вытворчасці. Новых поспехаў дабіліся працаўнікі сельскай гаспадаркі. Атрыман рэкордны ўраджай бавоўны.

Для мільёнаў савецкіх людзей 1974 год адзначан ростам заробатнай платы, дапамог і пенсій, паляпшэннем жыллёвых умоў.

Усё дасягнутае — гэта плён упартай працы рабочых, калгаснікаў, вучоных, спецыялістаў, усіх савецкіх людзей — энтузіястаў і майстроў сваёй справы, людзей і працавітых. Свой дастойны ўклад у навуку і культуры ўнеслі працоўныя ўсіх савецкіх рэспублік і рэспубліканскай. Сардэчнае дзякуй вам, сацыялістычнай партыі, за пяцілетку перамог і дасягненняў.

Надыходзячы 1975 год — завяршальны год пяцігодкі. Наперадзе ў нас вялікія стваральныя працы. Вызначаны снежанскім Пленумам Цэнтральнага Камітэта КПСС, сесіяй Вярхоўнага Савета СССР.

Камуністычная партыя і Савецкая дзяржава будуць і надалей паслядоўна і няўхільна праводзіць курс на далейшае развіццё сацыялістычнай эканомікі, навукі і культуры, павышэнне жыццёвага ўзроўню народа, умацаванне магутнасці краіны.

Таварышы! Вось ужо тры дзесяцігоддзі савецкія людзі жывуць і працуюць пад мірным небам. Гэтым мы абавязаны мудрай знешняй палітыцы ленінскай партыі, эканамічнай і абароннай магутнасці Савецкай дзяржавы, умацаванню пазіцый сусветнага сацыялізму. У надыходзячым годзе савецкі народ урачыста адзначыць 30-годдзе Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Свяшчэнная памяць пра яе герояў, пра ўсіх, хто аддаў жыццё, абараняючы заваёваны сацыялізму, хто, не шкадуючы сябе, змагаўся на фронце і ў тыле за гонар, свабоду і незалежнасць нашай Радзімы.

Савецкі Саюз у цеснай садружнасці з брацкімі краінамі сацыялізму паспяхова ажыццяўляе Праграму міру, распрацаваную XXIV з'ездам КПСС. Ніколі яшчэ знешнія ўмовы для камуністычнага будаўніцтва не былі такімі спрыяльнымі, як сёння. Важны канструктыўны ўклад у паляпшэнне адносін паміж народамі, у справу ўмацавання міру ва ўсім свеце ўнеслі сустрэчы Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Л. І. Брэжнева з кіраўнікамі ФРГ, ЗША, Францыі і іншых дзяржаў.

Камуністычная партыя і Савецкая дзяржава будуць, як і раней, няўхільна праводзіць палітыку ўмацавання міру паміж народамі, бо гэта з'яўляецца абавязковай умовай паспяховага ажыццяўлення нашых вялікіх мэт і ідэалаў, адпавядае карэктным інтарэсам і спадзяванням усяго працоўнага чалавецтва.

Напярэдадні Новага года мы шлём сардэчныя віншаванні і самыя добрыя пажаданні працоўным краін сацыялізму, камуністычным і рабочым партыям, рабочаму класу, працоўным сялянам, перадавой інтэлігенцыі капіталістычных краін. Мы шлём наша прывітанне народам маладых дзяржаў, будаўнікам новага незалежнага жыцця, барацьбітам супраць імперыялізму, усім сумленным людзям зямлі, якія выступаюць за мір і прагрэс.

Дарагія таварышы! Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, Савет Міністраў СССР сардэчна віншуюць з надыходзячым Новым годам усіх савецкіх людзей — рабочых і калгаснікаў, інжынера-тэхнічных работнікаў, дзеячаў навукі і культуры, ветэранаў рэвалюцыі, вайны і працы, слаўных савецкіх жанчын, нашу выдатную моладзь, воінаў доблесных Узброеных Сіл! Моцнага вам здароўя, поспехаў у працы, вучобе і творчасці! Няхай кожнай сям'і, кожнаму савецкаму чалавеку спадарожнічаюць радасць і шчасце ў жыцці!

Наш навагодні тост — за вялікі савецкі народ, за нашу ленінскую партыю, за працвітанне любімай Айчыны, за трывалы мір на зямлі.

З Новым годам, з новым шчасцем, дарагія таварышы!

Цэнтральны Камітэт КПСС,

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР,

Савет Міністраў СССР.

У 1974 ГОДЗЕ У СССР ДАСЯГНУТЫ САМЫ ВЫСОКІ ПРЫРОСТ ПРА-
МЫСЛОВАЙ ВYТВОРЧАСЦІ.

«Пяцігодка апярэджвае час».

стар. 2—3

ВYХОУВАЕМ ПАТРЫЁТАУ-ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІСТАУ.

Артыкул старшыні Камітэта маладзёжных арганізацый БССР

І. ГРАМЫКІ «Каб пажаданні сталі рэальнасцю».

стар. 4—5

Уладзімір СОДАЛЬ.

ГІСТОРЫЯ АДНАГО КУПАЛАВАГА ВЕРША.

стар. 6—7

ними центрами Урала, Поволжья и Центра Российской Федерации, с Москвой. Общая длина этой трассы около 3 000 километров.

ОДНА из основных отраслей нашей индустрии — машиностроение и металлообработка. В ней занято более 8 миллионов рабочих. Следуя направлениям, определенным пятилетним планом, она намного увеличила выпуск более совершенных машин и оборудования, обладающих большими единичными мощностями, скоростями, точностью и высокой производительностью. Высокими темпами растет производство станков с программным управлением, мощных прокатных станков, точнейших приборов, основанных на использовании микроэлектроники, электронно-вычислительных машин и т. д. С начала 1974 года почти на 30 процентов возросло производство вычислительной техники, на 17 процентов — различных приборов, средств автоматизации и систем управления.

По производству машин и приборов СССР приближается к уровню США, а по выпуску тепловозов, электровозов, зерновых комбайнов, тракторов и металлорежущих станков обогнал их.

Огромные масштабы машиностроения, строительства трубопроводного транспорта, железных дорог, промышленного и жилищного строительства требуют высоких темпов развития черной металлургии. В 1970 году у нас было произведено 85 миллионов тонн чугуна и 115 миллионов тонн стали, а только за девять месяцев 1974 года — соответственно 74,5 и 102 миллиона тонн. Это позволяет утверждать, что к концу пятилетки наша страна по-прежнему будет сохранять лидирующее положение среди металлургических держав мира.

СОВРЕМЕННЫЙ этап развития советской металлургии характерен не столько увеличением производства проката, сколько расширением его сортамента и повышением качества. Для примера можно привести следующий факт. Даже при небольших добавках легирующих элементов механические свойства стали улучшаются на 25—30 процентов. Так, товарный вагон, изготовленный из такой низколегированной стали, весит на 4 тонны меньше, чем такой же вагон из обычной, углеродистой стали.

В 1971 году производство автомашин перевалило за миллион, а в 1975 году превысит два миллиона. Особенно быстро наращивается выпуск легковых автомобилей. За пятилетие он увеличился более чем втрое. Этому способствует Волжский автозавод в Тольятти, вышедший на проектную отметку — 660 тысяч машин «Лада» в год. В настоящее время в стране сооружается еще несколько десятков предприятий автомобильно-строительной промышленности, самое крупное из которых — Камский автомобильный завод.

Специалисты по тракторостроению недавно обсудили перспективы развития техники для земледельцев. Их встреча проходила в Казахстане, в городе Павлодаре, где выпускаются тракторы повышенной мощности. Сейчас Павлодарский завод переходит на выпуск машины с 300-сильным двигателем. Она заменит сотни тысяч менее мощных машин. В то же время будет расти и производство небольших машин — для работы в горах, обработки садов и виноградников, а также компактных плантаций в густонаселенных районах.

Наш век называли «машинным», «электрическим», «атомным», «космическим». На мой взгляд, к этому следует добавить «века цемента». В начале столетия на всей планете вырабатывалось 12 миллионов тонн цемента. В 1970 году только наша страна производила 95 миллионов тонн, а лишь за девять месяцев прошлого года строители получили уже 85,7 миллиона тонн. Это позволяет Советскому Союзу выполнять одну из самых обширных за всю историю строительства программ.

Выдающимся событием четвертого года пятилетки по праву можно назвать начало строительства Байкало-Амурской магистрали. По объему капиталовложений, по своим масштабам эта стройка — крупнейшая. Новая трасса позволит ускорить освоение природных богатств Сибири, увеличить перевозки грузов к дальневосточным морским портам.

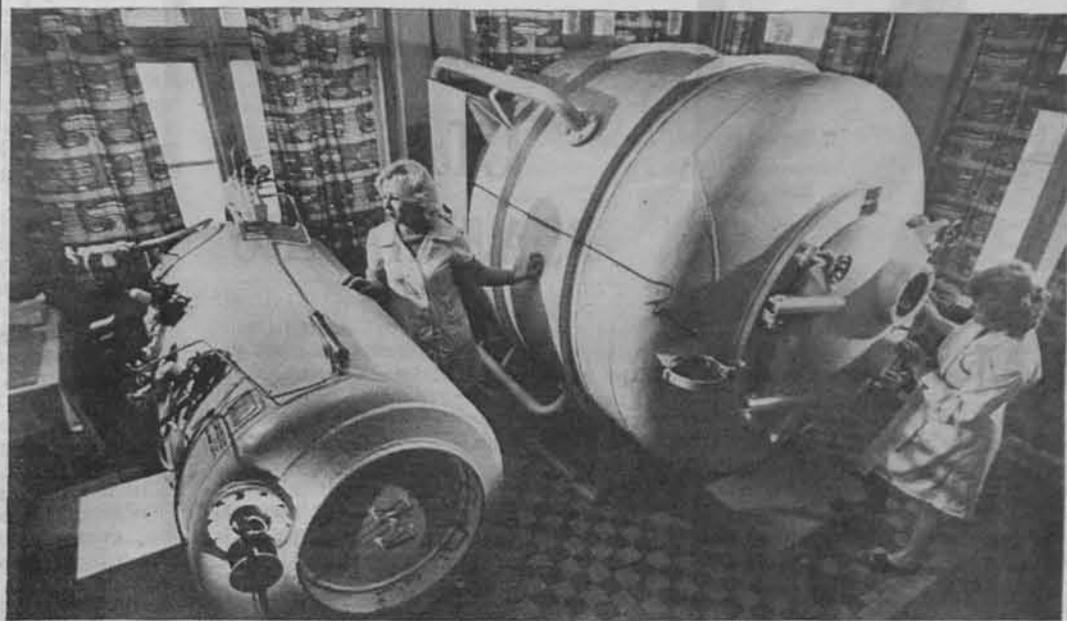
КАЖДАЯ новая пятилетка приносит советским людям реальное увеличение доходов примерно на 20—30 процентов. В нынешней пятилетке рост реальных доходов запланирован еще примерно на 30 процентов.

В настоящее время разрабатывается новый, десятый пятилетний план развития народного хозяйства СССР. Он готовится вместе с генеральной перспективой развития народного хозяйства страны на ближайшие 15 лет, до 1990 года, и станет его составной частью.

Сейчас, когда планы составляются, еще рано называть те или иные цифры. Но о главном содержании планов можно говорить со всей определенностью. Это — дальнейший подъем народного благосостояния.

Юрий ХРОМОВ.
АПН.

БАРАКАМЕРА АТАКУЕ ХВАРОБЫ

Ці можна, не пакідаючы ўтульнага пакоя, узняцца высока ў горы або наадварт — апусціцца на дно мора! Так, сёння такое магчыма. Праўда, зрокавыя адчуванні будуць «нулявымі», затое фізічныя — амаль натуральныя. А ў даным выпадку гэта галоўнае.

...Уваходзім у адно з паліклінічных аддзяленняў анестэзіялогіі і рэанімацыі пятай клінічнай бальніцы Мінска. Тут устаноўлены дзве баракамеры. З іх дапамогай і можна ажыццявіць усе гэтыя незвычайныя «падарожжы».

Гіпербаратэрапія — лячэнне хворых павышаным ціскам з адначасовым насычаннем пацыента кіслародам — вядома параўнаўча даўно. У нашай краіне найбольшае развіццё яна атрымала ў апошнія дзесяцігоддзе. У некалькіх буйных гарадах былі адкрыты цэнтры баратэрапіі. Крыху больш года назад першы кабінет баратэрапіі стаў дзейнічаць і ў пятай клініцы Мінска. Яго адкрыццё садзейнічалі

доктар медыцынскіх навук прафесар І. КЛЮЗУНІК, галоўны ўрач бальніцы Р. ШЫМКЕВІЧ, загадчыца аддзялення анестэзіялогіі і рэанімацыі Н. УТКІНА і урач Ф. ФІШКІН.

Першым пацыентам баракамеры стаў... прафесар Кляўзунік. Стваральнік стаў выпрабавальнікам. «Хваляваліся вельмі, — успамінае Ніна Уткіна. — Хоць і ўсё, здавалася, прадумалі, але ж рызыка была». Аднак камера, а з ёй і ўрачы вытрымалі экзамены на выдатна. А потым пайшлі будні, як і заўсёды ў рэанімацыйнай поўняй цяжкасцей.

...Хворая з Брэста паступіла ў аддзяленне ў крытычным стане. Напярэдадні ў яе двойчы фіксавалі клінічную смерць. Урачам удалося аднавіць жыццядзейнасць арганізма, але ў прытомнасць жанчына не прыходзіла. І тады яе змясцілі ў камеру з павышаным ціскам. Пачаўся павольны «спуск»: 2, 3, 4 атмасферы... Праз 15 мінут «дасягнулі

дня», як гавораць вадалазы. Паўгадзіны цягнуўся сеанс, а потым — зноў павольны «ўздых на паверхню». Пяць разоў урачы паўтаралі працэдуру з адначасовым комплексам тэрапеўтычнага лячэння. І смерць адступіла. Жанчына паправілася.

У аддзяленні рэанімацыі лёгкіх хворых наогул няма. З дапамогай баракамеры пачалося наступленне на бронхіальную астму і хрыпачны запаленні лёгкіх. Гадзіннае знаходжанне ва ўмовах высакагор'я надае хворым бадзёрасць, паляпшае агульны стан здароўя...

Пакуль камеры выкарыстоўваюцца пераважна ў прафілактычных мэтах. Але магчыма і новага метаду цалкам не вычарпаны, і ў баратэрапіі, як мяркуюць урачы, вялікая будучыня. НА ЗДЫМКАХ: баразала пятай клінічнай бальніцы Мінска; сеанс баратэрапіі праводзіць медсястра Л. ЦЯСЛО; урач кабінета баратэрапіі С. ГРАЧОУ.

І. МАРМУЛЕўСКАЯ,
Фота Г. УСЛАВА.

з іншага боку. За гэтыя гады былі вучаны токара стаў наладчыкам станкоў найвышэйшай кваліфікацыі. Па водгук дырэктара завода — «пазараздам».

Чалавеку ўласціва ганарыцца плёнам сваёй працы. Гонар Мікалая Лескаўца, як і любога з сямі тысяч рабочых Беларускага аўтазавода, — гіганцкія кар'єрныя самазвалы грузападмальнасцю ў 30 і 40 тон. У бліжэйшы час завод пачне выпускаць унікальныя 75- і 120-тонныя машыны. БелАЗы добра знаёмы ўсяму свету. Па прызнанню работнікаў «Аўтаэкспарту», якія адпраўляюць беларускія самазвалы ў 32 краіны свету, гэта самы папулярны аўтамабіль за рубяжом. Пытнік на БелАЗы пастаянна расце ў Англіі, Францыі, Італіі, Швецыі, Пакістане.

Станочны парк завода імкліва абнаўляецца. У выніку кожны другі станок цэха Гідратрансмсісй, дзе працуе Мікалай Лескавец, лічыцца сёння ў «хросніках» наладчыка-віртуоза. Калі дадаць да іх найбольш складаныя

станкі ў іншых цэхах завода, наладка якіх таксама нярэдка даручаецца Мікалаю, стане ясна, які вялікі персанальны ўклад наладчыка Лескаўца ў выпуск аўтасамазвалаў з маркай БелАЗ.

Трэба сказаць, што Мікалай у сваёй рабоце не прытрымліваецца слепа «літары інструкцый». На яго рахунок больш як два дзесяткі ўдасканаленняў схем і тэхналагічных працэсаў. Эканомія, якую яны прынеслі заводу, вылічваецца дзесяткамі тысяч рублёў. Значная частка гэтых грошай, дарэчы, паступае ў прафсаюзную касу.

Увогуле, ёсць падставы назваць Мікалая Лескаўца мільянерам. Іменна да лічбы з шасцю нулямі набліжаецца сума сродкаў, якімі прама або ўскосна распарадзіўся цэхаўны камітэт прафсаюза за гады ўдзелу ў ім наладчыка Лескаўца. Складаецца гэтай унушальнай сумы — аплата бальнічных лістоў, будаўніцтва кватэр, выплата пенсій ветэранам працы, утрыманне дзіцячых устаноў,

арганізацыя дыягностычнага харчавання, «культурны» фонд...

Расшыфруем толькі адзін з рахункаў, якія аплачвае прафсаюз. Завод уклаў 100 тысяч рублёў у будаўніцтва санаторыя — прафілакторыя для рабочых. Знаходжанне ў ім або ўвогуле бясплатнае для пацыентаў, або яны плацяць сімвалічную суму — адну дзесятую месячнага заробка рабочага за 24 дні, праведзеныя ў палаце «люкс». Галоўным дасягненнем у гэтай справе член цэхавага камітэта прафсаюза Мікалай Лескавец лічыць не само стварэнне бясплатнага санаторыя для рабочых, а тое, што пудзёку ў яго на працягу года атрымлівае кожны рабочы, які мае патрэбу ў лячэнні. За няўхільным выкананнем гэтага прынцыпу сочыць цэхаўны камітэт.

Багатая прафсаюзная каса — гэта, вядома, добра. Але ўсё ж толькі рублём немагчыма вымераць кожную справу цэхавага камітэта. Мікалай Лескавец — старшыня жыллёва-бытавой камі-

сіі цэхкома. Узважыць жыццёвыя клопаты кожнага з 450 работнікаў цэха, размеркаваць кватэры, разабрацца ва ўсіх бытавых няўвязках — тут, бадай, патрабуюцца вагі больш дакладныя, чым у Феміды.

...Адміністрацыя цэха настаяла на звальненні рабочага, які парушыў працоўную дысцыпліну. Член цэхкома Мікалай Лескавец уступіўся за таварыша па працы. Узважыўшы ўсе «за» і «супраць», цэхаўны камітэт прафсаюза не даў санкцыі на звальненне. Давер'е і падтрымка працоўнага калектыву дапамаглі рабочаму выправіць мінулыя памылкі. Сёння Пётр Мытнік — адзін з лепшых свідравальшчыкаў участка.

У сваёй справе Мікалай Лескавец, можна сказаць, прафесар. Але для яго не існуе такога разумення, як «прафесійны сакрэт». Мікалай добраахвотна абучыў усім «тайнам» свайго майстэрства трох маладых наладчыкаў станкоў і дабіўся

штомесячнага правядзення ў цэху дня абмену вопытам.

Многае ў характары Мікалая Лескаўца раскрывае такі выпадак. Са з'яўленнем у яго доме другога дзіцяці ўзнікла патрэба ў расшырэнні жыллой плошчы сям'і Лескаўцоў. Перадавы рабочы і грамадскі дзеяч, Мікалай мог разлічваць на пазачарговае прадастаўленне яму новай дзяржаўнай кватэры. Аднак член камітэта прафсаюза і старшыня цэхавай жыллёва-бытавой камісіі Лескавец адмовіўся ад такой перспектывы і заняў апошняе месца ў спісах на атрыманне новых кватэр.

...Папулярнасці Лескаўца сярод рабочых-машынабудаўнікоў рэспублікі могуць паазайздросціць людзі, якія займаюць значна больш салідныя пасады. Не вага «службовага партфеля», а глыбокае разуменне інтарэсаў і патрэб рабочага класа даюць магчымасць Мікалаю Лескаўцу гаварыць ад імя сваіх калегаў па працы на самых высокіх і прадстаўнічых рабочых форумах.

КАБ ПАЖАДАННІ СТАЛІ РЭАЛЬНАСЦЮ

„МЫ ПРЫЕХАЛІ для таго, каб устанавіць сувязі з Ленінскім камсамолам; «многае, пра што давадаліся ў вас, выкарыстаем у сваёй рабоце»; «нам спадабаліся ў Беларусі больш за ўсё людзі — гасцінныя, жыццярэдасныя. З задавальненнем прыехалі 6 яшчэ раз». Можна прывесці яшчэ шмат цёплых слоў, выказаных членамі зарубажных маладзёжных дэлегацый, якія былі прыняты летась у нашай рэспубліцы Камітэтам маладзёжных арганізацый БССР. За год у нашай моладзі з'явіліся новыя добрыя сябры з камуністычных, сацыялістычных і прагрэсіўных саюзаў моладзі 24 краін свету. Сотні юнакоў і дзяўчат былі нашымі гасцямі, яны мелі магчымасць пераканацца ў тым, што маладое пакаленне нашай краіны не толькі хоча міру і дружбы на зямлі, але і робіць усё магчымае, каб гэтыя пажаданні сталі рэальнасцю.

«Як усё міралюбівыя людзі Зямлі, мы не можам спакойна жыць, ведаючы, што ў далёкай Чылі народ падвяргаецца крываваму тэрору», — гэта вытрымка з пісьма членаў клуба інтэрнацыянальнай дружбы Мядзельскай сярэдняй школы, якое прыйшло ў Камітэт маладзёжных арганізацый БССР пасля перавароту ў Чылі. Падобных пісьм пратэсту многа.

Ігар Лучанок — часты гасць у Мар'інагорскай сярэдняй школе № 3. Але два яго выступленні асабліва моцна запалі ў душы хлопчыкаў і дзяўчынак. Вярнуўшыся з Чылі, малады беларускі кампазітар з захапленнем раскажаў пра сустрэчы з прэзідэнтам Сальвадорам Альендэ, пра цудоўныя песні славака-камуніста Віктара Хары, пра сацыяльны пераўтварэнні ў далёкай лацінаамерыканскай краіне. А праз некаторы час з Чылі прыйшла вестка пра рэакцыйны пераварот... На другую сустрэчу са школьнікамі Ігар Міхайлавіч прывёз сваю новую песню, прысвечаную памяці Віктара Хары. У ёй боль за чылійскі народ, салідарнасць з яго барацьбой і вера ў светлую будучыню краіны. Усхваляванае, поўнае гневу выступленне Ігара Лучанка стала для вучняў доказным урокам гісторыі. Аблічча фашызму, што трыццаць год назад імкнуўся знішчыць беларускі народ, а сёння ператварыў у канцлагеры і турмы Чылі, стала для іх выразным і ненавісным.

Інтэрнацыянальнае выхаванне савецкіх дзяцей пачынаецца з самага ранняга ўзросту. У большасці школ рэспублікі створаны клубы інтэрнацыянальнай дружбы, у якіх хлопчыкі і дзяўчынкі знаёмяцца з дзейнасцю піянерскіх арганізацый сацыялістычных краін, дзіцячым прагрэсіўным дэ-

макратычным рухам, праводзяць піянерскія форумы міру, агляды-конкурсы дзіцячага малюнка на тэмы міру і дружбы, фестывалі песень пратэсту супраць фашызму і імперыялізму, мітынгі салідарнасці з народамі, якія змагаюцца за сваю свабоду і незалежнасць. Больш за тры тысячы клубаў інтэрнацыянальнай дружбы працуюць у рэспубліцы — у школах, калгасах, саўгасах, на прадпрыемствах, у вышэйшых навучальных установах. У іх разнастайныя формы работы, але змест адзін — выхаванне патрыятаў-інтэрнацыяналістаў.

У канцы кастрычніка мінула года ў Мінскім дзяржаўным педагагічным інстытуце замежных моў адбыўся вечар, прысвечаны вынікам работы IX асамблеі Сусветнай федэрацыі дэмакратычнай моладзі. На вечары прысутнічалі замежныя юнакі і дзяўчаты, якія навучаюцца ў Мінску. Падрыхтоўка нацыянальных кадраў — гэта адна з форм бескарыслівай дапамогі Савецкага Саюза краінам сацыялістычнай садружнасці і краінам Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, якія развіваюцца. Толькі ў гэтым годзе ў навучальных установах Беларусі атрымліваюць адукацыю студэнты з 64 краін свету. Трэба адзначыць, што замежныя навучэнцы маюць магчымасць не толькі папоўніць свае веды, але і глыбока пазнаць нашу сацыялістычную рэчаіснасць, завязаць моцную дружбу з моладдзю прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і грамадскіх арганізацый. У Камітэце маладзёжных арганізацый мы часта сустракаемся са студэнтамі з Кубы, Венгрыі, Бангладэш, Сірыі і іншых краін.

Мы ганарымся па-сапраўднаму брацкімі сувязямі з Саюзам працоўнай моладзі Хо Шы Міна. У цяжкія для в'етнамскіх равеснікаў гады беларускія юнакі і дзяўчаты на заробленыя ў час суботнікаў і нядзельнікаў сродкі набывалі медыкаменты, прамысловае абсталяванне, радыёапаратуру, адзенне, падручнікі і многае іншае для адпраўкі патрыятам В'етнама. Ленінскі камсамол актыўна ўдзельнічаў у міжнародных акцыях салідарнасці з народам і моладдзю гэтай краіны, якія праводзіліся ў рамках Сусветнай кампаніі «Юнацтва выкрывае імперыялізм».

У справе інтэрнацыянальнага выхавання, расшырэння і ўмацавання дружбы і супрацоўніцтва моладзі БССР з маладым пакаленнем іншых краін Камітэт маладзёжных арганізацый аб'ядноўвае намаганні камсамола, прафесійных, культурных, спартыўных і іншых грамадскіх арганізацый. Гэта дае магчымасць наладжваць самыя розныя кантакты з зарубажнымі сябрамі — ад абмену турыстычнымі групамі і дэлегацыямі да

буйных міжнародных мерапрыемстваў. Першая ў гісторыі сустрэча моладзі СССР і ЗША праходзіла ў 1972 годзе ў Беларусі, а летась у сталіцы нашай рэспублікі адбыўся трохдзёны лагер-семинар моладзі Савецкага Саюза і квакерскіх арганізацый ЗША і Вялікабрытаніі. За год амаль 24 тысячы маладых прадстаўнікоў розных краін свету наведалі Беларусь. У сваю чаргу тысячы беларускіх турыстаў выязджалі за межы краіны.

Паспяхова развіваецца дзелавое супрацоўніцтва моладзі БССР і сацыялістычных краін. Асноўным зместам яго з'яўляецца непасрэдны і шырокі ўзаемавыгадны абмен вопытам работы на камуністычнаму і сацыялістычнаму выхаванню падрастаючага пакалення. Характэрнымі формамі супрацоўніцтва сталі абмен студэнцкімі будаўнічымі атрадамі, сумесныя лагеры адпачынку. Напрыклад, штогод ля Мінска свае летнія каникулы праводзяць 340 школьнікаў з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, столькі ж хлопчыкаў і дзяўчынак з Беларусі адпраўляюцца да нямецкіх сяброў. Актыўна супрацоўнічаюць камсамольскія арганізацыі рэспублікі з маладзёжнымі арганізацыямі Польшчы, Чэхаславакіі, Балгарыі, Югаславіі.

Творчыя калектывы і асобныя дзеячы культуры Беларусі паспяхова прадстаўлялі за мяжой нашу мастацтва. Так, вакальна-інструментальны ансамбль «Рамантыкі» Палады культуры Магілёўскага завода штучнага валакна імя Куйбышава ездзіў у Венгрыю, народны ансамбль танца «Крыжачок» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна — у Польшчу.

Пасланцамі савецкага народа нярэдка выступаюць і беларускія спартсмены. Летась наш славеты барэц Аляксандр Мядзведзь пабываў у Арабскай Рэспубліцы Егіпет, Вольга Корбут — у Злучаных Штатах Амерыкі, футбалісты мінскага «Дынама» — у краінах Афрыкі і г. д.

Прайшоўшы год азнамянаваўся значнымі падзеямі ў сусветным маладзёжным руху. У маі праходзіў XI кангрэс Міжнароднага саюза студэнтаў, у лістападзе — IX асамблея Сусветнай федэрацыі дэмакратычнай моладзі. Гэтыя форумы паставілі перад моладдзю ўсяго свету новыя задачы, вызначылі важнейшыя напрамкі дзейнасці прагрэсіўных маладзёжных арганізацый у барацьбе за антыімперыялістычную салідарнасць, мір і прагрэс. Савецкія юнакі і дзяўчаты, верныя і паслядоўныя інтэрнацыяналісты, ідуць у авангардзе гэтай барацьбы. Яны нясуць людзям праўду аб першай у свеце краіне сацыялізму.

Дружба пачынаецца з маленства. Стануць дарослымі тыя падлеткі, што ў піянерскім лагерах ля Мінска ўпершыню адчулі асаблівае нашага ладу жыцця, спазналі шчырасць і дабрату савецкіх людзей. Павагу да нашай краіны яны перададуць і сваім дзецям. І гэта эстафета пакаленняў, прыязнасць, сяброўства людзей добра волі ўсіх краін і кантынентаў, асабліва ва ўмовах агульнай разардкі міжнароднай напружанасці, будзь спрыяць прагрэсу чалавецтва і міру на Зямлі.

Іван ГРАМЫКА,
старшыня Камітэта маладзёжных
арганізацый БССР.

ПУЛЬС МИРА

Недавно в Советском Союзе побывал видный общественный деятель Японии, президент влиятельной буддийской организации «Сока гаккай» Дайсаку Икэда. По возвращении на родину он опубликовал в японской печати серию статей, в которых рассказал о своих впечатлениях о советской действительности. Одна из них публикуется ниже.

«ТОКИО СИМБУН»

В спокойном свете ранней осени начинала желтеть листва на деревьях московских улиц. Город выглядел как выгледят все крупные города мира. Высотные здания с остроконечными шпилями и православные церкви с луковичами куполов наводили на мысль о «московской специфике», но для меня в этом не было чего-то особенного.

Все виденное ранее на фотографиях, пожалуй, было похожим; в облике людей, идущих по улицам, ощущались спокойствие и уверенность. И хотя это была моя первая поездка в СССР, я почувствовал что-то вроде привязанности к этой стране.

В Советском Союзе я находился по приглашению Московского государственного университета имени Ломоносова. Главной целью поездки было достижение договоренности между МГУ и университетом «Сока» об установлении связей. Благодаря радушию и доброжелательности наших хозяев эта цель была полностью достигнута. Но у меня было еще одно намерение — собственными глазами увидеть советских людей такими, какие они есть в реальной жизни.

Наверное, нет такой другой страны, которая была бы так близка к Японии и в то же время так далека от нее, как Советский Союз. Японцы любят русскую литературу, с малых лет напевают мелодии русских народных песен и даже испытывают по отношению к России что-то вроде ностальгии, но они не очень уж много знают о Советском Союзе. Может быть, поэтому в Японии немало людей, которые представляют себе Советский Союз «холодным» и «страшным».

Я уже давно считал, что подобное положение не является благоприятным ни для Японии, ни для Советского Со-

ВІНШУЕМ!

Читая «Голас Радзімы», видим, что наша Родина — Советский Союз — с каждым годом поднимается на ступеньку выше. А здесь процветают инфляция, безработица, грабежи, наркомания. Мы знаем, что в СССР ничего подобного нет и быть не может. Кстати, даже буржуазная пропаганда, которая всячески стремится очернить Советскую страну, высказывает и раздувает малейшие недостатки, и та никогда не могла сказать, что в СССР тоже существуют такие социальные явления.

В нашем городе Медоулейк недавно гостил молодой человек из Пинска Володя Гриценя. Он приезжал к своему дяде. В беседах он рассказывал о Советском Союзе, о жизни советских людей. И его правдивый рассказ не нравился тем, кто предпочитает выискивать лишь плохое в советской действительности. К сожалению, есть еще такие. Но настоящих друзей СССР здесь, в Канаде, больше. И они желают советским людям успешно шагать в светлое будущее. Не забывайте, дорогие друзья, что весь трудовой мир смотрит на Советскую страну, как на могучего защитника, и радуется вашим достижениям. Ваши земляки

Канада, А. и И. ГРИЦУК.

Поздравляем Советскую страну и ее трудолюбивый народ с Новым годом. Желаем новых больших успехов в мирном строительстве, доброго здоровья и счастья!

Пусть будет мир во всем мире!

От имени и по поручению членов общества «Просвещение» в г. Челси

З. ПОЛЕСКАЯ.

США.

Самые наилучшие пожелания любимой Родине — Советскому Союзу — и ее великому народу в Новом, 1975 году. Мы, белорусы, русские, украинцы, проживающие за пределами Родины, испытываем чувство огромной гордости за то, что являемся выходцами из страны, где нет расовой дискриминации, безработицы и других подобных «достижений», которых так много в капиталистическом мире.

Новых вам свершений, дорогие земляки, в 1975 году, последнем году девятой пятилетки!

США, А. ВОРОНЦОВ.

Вечер у парковой алеі.

Фота А. БІРЫЛКІ.

«Голас Радзімы»

№ 1 (1365)

юза. Не Советский Союз «страшен», а страшно незнание. Недостаточное понимание всегда порождает ошибочное представление.

Необходимо развивать обмен между людьми на основе равенства, несмотря на различия в их взглядах и системах, в условиях, в которых они живут. Когда говорят об отношениях государств, то в любом случае это находит конечное проявление в отношениях людей. Об этом я открыто говорил советским руководителям.

Гостиница, в которой я жил, находилась рядом с Кремлем. В Советском Союзе в гостиницах на каждом этаже есть дежурная, которая выдает ключи от номеров. Они встретили нас радушно и приветливо и очень хорошо обслуживали. Это было гораздо более человеческое обращение по сравнению с системой, при которой горничные, убирающие номера, никогда не видят тех, кто в них живет.

Дежурные по этажу в советских гостиницах работают посменно. У меня было время поговорить с одной из них. Это была полная, добродушная женщина средних лет. Она производила впечатление отзывчивого человека, как и, по-видимому, много в Советском Союзе.

Когда во время нашего разговора она вдруг сказала: «Мой муж погиб на войне», — выражение ее глаз, не желающих вспоминать тягостные события прошлого, обожгли мое сердце.

Мы склонны думать, что именно японцы больше всех пострадали от войны. В самом деле, у меня, например, война отняла четырех братьев. Старший брат погиб на фронте в Бирме. Ездившие со мной в СССР молодые люди при встречах с советской молодежью приходили к общему мнению, что Хиросима и Нагасаки не должны повториться.

Мне рассказывали, что в годы второй мировой войны Советский Союз потерял более 20 миллионов человек. Но когда я узнал, что рядом со мной вдова погибшего на войне человека, я по-новому и очень остро осознал ту общественную истину, что Советский Союз понес во время войны огромные жертвы.

В Москве мы возложили скромные цветы к могиле Неизвестного солдата у Кремлевской стены, а в Ленинграде — на Пискаревском кладбище. Твердо зная, что эти огромные жертвы не были напрасными, мы написали на лентах: «Горячо желаем мира во всем мире».

Там, где мы возлагали цветы, уже было множество венков. У нас в Японии подобное можно увидеть только по праздникам. Однако в те дни как

будто бы не было какой-то особой знаменательной даты. Значит, и сегодня к этим могилам не прекращается людской поток. Внутреннее чувство, становясь более глубоким, превращается в любовь, в свет, горящий в сердцах людей.

Я подумал, что на это нельзя не обратить внимание. Сколько бы ни говорили о стране «всесторонней регламентации», подобные вещи невозможны без самостоятельного волеизъявления человека. Я не мог не прийти к выводу о том, что ненависть к войне и стремление к миру проникли глубоко в психологию советских людей.

Может быть, было бы поспешно давать общие оценки после краткой поездки, промелькнувшей в мгновение ока. Однако я считаю, что смог почувствовать сильный пульс стремления советского народа к миру.

В последний день пребывания в Советском Союзе мне была предоставлена возможность встретиться с Председателем Совета Министров СССР А. Н. Косыгиным. Беседа продолжалась примерно полтора часа, и я открыто высказал свое мнение по проблеме ядерного оружия.

Премьер-министр четко заявил, что Советский Союз не имеет намерения применять ядерное оружие, что он всерьез изучает возможные направления поэтапного продвижения к всеобщему ядерному разоружению. Он говорил также, что Советский Союз не думает о том, чтобы изолировать Китай. Я воспринимаю слова людей, облеченных ответственностью, именно так, как они были сказаны. Может быть, передо мной открывают душу именно потому, что я не политик.

Видимо, не будет ошибкой считать, что все человечество испытывает сильное желание осуществить полное запрещение ядерного оружия. Позже я неоднократно задавал себе вопрос: каким должен быть мост к достижению этой цели? И каждый раз ответом было мое давнее убеждение в том, что нет иного пути, кроме встречи высших руководителей государств всего мира с целью детального обсуждения этих проблем. В то же время важным ключом к углублению взаимопонимания является широкий обмен на общественном уровне.

На нашей голубой Земле, которую можно назвать каплей в огромном океане космоса, насчитывается три с лишним миллиарда человеческих жизней. Неоспорим тот факт, что именно от нас, живущих сейчас, зависит, будут уничтожены эти жизни или нет.

Когда прошли десять дней и наступило время возвращаться на родину, в Москве настала совсем глубокая осень. Аллеи, сверкавшие алыми листьями деревьев, олицетворяли мир на земле.

ПУСТЫНЯ СЛУЖИТ ЧЕЛОВЕКУ

Народы советской Средней Азии, в первую очередь туркмены, в своей хозяйственной деятельности с древнейших времен связаны с пустыней. В глубине Каракумов и Кызылкумов сохранились следы древней цивилизации — свидетели того, что несколько столетий назад в этих районах были цветущие города и селения с садами и полями. Вынужденный уход человека с обжитых мест привел к сильному развитию ветроэрозийных процессов, к возвращению пустыни. Исследования ученых доказали, что причины запустения обширных территорий коренятся не в климатических условиях, не в «прогрессирующем усыхании Средней Азии», а в процессах социальной истории — ведь многие районы, бывшие еще несколько десятилетий назад мертвой пустыней, за годы Советской власти превращены в цветущие оазисы с развитым хозяйством.

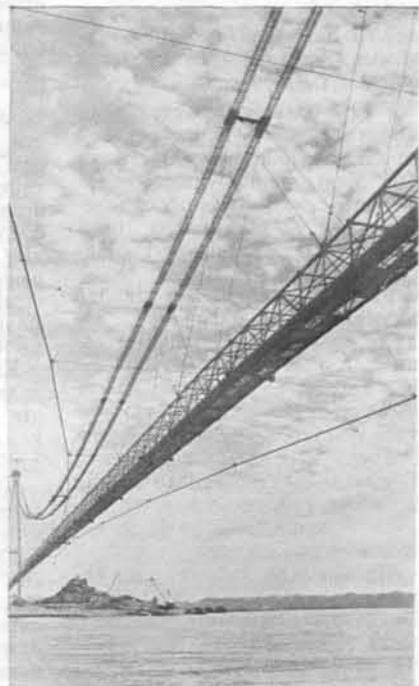
Еще лет 50—60 назад науки по изучению и освоению пустынь фактически не существовало. Ныне достижения этой науки, в том числе труды специально созданного в Туркмении Института пустынь Академии наук, вооружили человека средствами уничтожения стихии, дали возможность глубоко проникнуть в тайны природы и успешно использовать ее богатейшие ресурсы для развития народного хозяйства. Господствовавшее ранее представление об ограниченности здесь естественных богатств было опровергнуто. В пустынях Средней Азии были найдены нефть, газ, уголь, цветные и благородные металлы, различные соли, стройматериалы.

На пустынных территориях среднеазиатских республик возникли новые города и поселки, колхозы и совхозы, ведется сооружение каналов и дорог. Решение многих сложных задач, связанных с изменением природных условий пустынь, вполне по силам современной науке и технике. Это относится и к таким жизненно важным вопросам, как водоснабжение, посадка защитных лесных полос, закрепление песков и т. п.

Важным шагом в комплексном освоении пустынь Туркменской ССР явилось сооружение 860-километрового Каракумского канала им. В. И. Ленина. Эта рукотворная река, начинаясь от Амударьи, прорезала пустыню Каракумы. Мировая практика еще не знает подобного примера. Сейчас продолжается строительство канала до берегов Каспийского моря. В результате его общая длина составит 1400 километров.

Для обеспечения влагой пустынных районов, где отсутствуют реки и каналы, в настоящее время учеными разработан способ создания подземных запасов — «линз» пресной воды, сконструированы специальные аппараты для опреснения соленой воды, добываемой из колодезь.

Важное место отводится использованию энергии ветра и солнца, ресурсы которых практически в республике неисчерпаемы. Уже созданы установки, работающие на энергии солнца и ветра — водонагреватели, гелиоопреснители, солнечные кухни, ветроводоподъемники, ветроэлектри-

ческие агрегаты и другие. Большое значение приобретает осуществление проекта переброски части стока вод сибирских рек в южные засушливые районы страны, в том числе в пределы Казахстана и Средней Азии. Этим полностью разрешится одна из главных проблем этих районов — проблема воды.

Пустыня меняется: если раньше привычной фигурой был чабан с его отарой, то теперь в здешних краях наряду с колхозниками и рабочими совхозов живут и работают многочисленные рабочие и служащие нефтяных, газовых промыслов, предприятий по добыче полезных ископаемых. В поселках и на животноводческих фермах есть свои медпункты, школы, магазины, клубы. Все населенные пункты и животноводческие хозяйства электрифицированы, имеют телефон, радио. Жители многих из них теперь смотрят и телевизионные передачи. Чабанов, работающих на отгонных пастбищах, обслуживают автоклубы с кинопередвижкой, к ним приезжают лекторы, артисты...

По традиции Туркмению до сих пор называют краем пустынь. В этом определении правильно подмечен основной облик ее природы. Тем не менее в настоящее время не пустыня характеризует лицо республики. Теперь это край нефти и газа, хлопка и каракуля, это край с высокоразвитой промышленностью и сельским хозяйством, наукой и культурой.

Агаджан БАБАЕВ,
профессор, директор Института
пустынь Академии наук
Туркменской ССР.
АПН.

Строится газопровод Шатлык—Хива. Скоро голубое топливо подземных кладовых Туркмении вольется в газопровод Средняя Азия — Центр. Стальная магистраль длиной около 500 километров пересечет пески Каракумов с юга на север. НА СНИМКЕ: (вверху) укладка труб на одном из участков строительства.

Неподалеку от железнодорожной станции Келиф, на крайнем юго-востоке Туркмении, в верхнем течении Амударьи построен крупнейший в нашей стране висячий мост. 660-метровый воздушный туннель соединил советский и афганский берега. На мост уложена труба газопровода, по которому пройдет природный газ из Афганистана. НА СНИМКЕ: (внизу) уникальный мост через Амударью.

ВІНШУЕМ!

Дарагія землякі!
Прыміце ад нас самыя шчырыя віншаванні і найлепшыя пажаданні ў Новым годзе! Жадаем выканаць усё, што вамі намечана.

З павагай да вас
В. І. Я. БОГАРТЫ.

Супрацоўнікаў Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом, супрацоўнікаў газеты «Голас Радзімы», працоўных горада-героя Мінска і ўсіх савецкіх людзей сардэчна віншуюм з Новым годам.

Няхай стане 1975-ы годам міру, а нашы культурныя сувязі — яшчэ мацнейшымі.

І. ПАЦЯРАЙКА.

ЗША.

Дарагія сябры!
Сардэчна віншуюм увесь савецкі народ з Новым годам. Ад усяго сэрца жадаем новых поспехаў у барацьбе за мір на нашай планеце!

З любоўю
В. КЛЯЦКО.

ЗША.

Наша сям'я шле свае шчырыя віншаванні землякам на Радзіме з прычыны Новага года.

Будзьце шчаслівымі, дарагія, у 1975-м і ва ўсе наступныя гады. Новых вам творчых здзяйсненняў!

Г. І. Е. ПІЛЮЦКІ.

ЗША.

Я і мая жонка шлём найлепшыя пажаданні савецкаму народу ў Новым годзе.

П. ЦАРКОВІЧ.

Англія.

Сердечно поздравляем сотрудников газеты «Голас Радзімы», Белорусское товарищество по культурным связям с соотечественниками за рубежом и весь белорусский народ с Новым годом! Желаем всем вам доброго здоровья, большого счастья и надеемся, что наступающий год будет годом мира во всем мире.

У нас остались самые добрые воспоминания о посещении в 1973 году Советского Союза и Минска. Мечтаем в будущем повторить такую поездку.

Василий и Пелагея УГЛОВЫ.
Канада.

САЦЫЯЛОГІЯ ў БЕЛАРУСІ

(Працяг. Пачатак у № 49, 50 за 1974 г.)

Інстытут меў савет і секцыі, якія складаліся з навуковых работнікаў АН БССР, выкладчыкаў кафедраў грамадскіх навук вышэйшых навучальных устаноў, і выступаў каардынуючым цэнтрам для арганізацыі, што вялі ў рэспубліцы сацыялагічныя даследаванні.

Існаванне гэтага інстытута адыграла надзвычайную ролю для развіцця сацыялагічнай думкі ў рэспубліцы, для прапаганды сацыялагічных ведаў. Так, пры інстытуце два скліканні прадавалі рэспубліканскія курсы па падрыхтоўцы сацыялагаў. Слухачамі іх былі навуковыя, партыйныя, камсамольскія работнікі, выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў. З лекцыямі выступалі вядомыя савецкія сацыялагі з Масквы і Ленінграда.

У 1970 годзе, пасля стварэння шэрагу сацыялагічных устаноў на дзяржаўнай аснове, інстытут быў ліквідаван. Функцыі каардынацыі сацыялагічных даследаванняў у рэспубліцы былі ўскладзены на Інстытут філасофіі і права АН БССР.

Разам з акадэмічнай школай развіваюцца і паспяхова вядуць даследаванні і іншыя сацыялагічныя групы. У 1967 годзе былі створаны сацыялагічныя лабараторыі ў Белдзяржуніверсітэце і Беларускам інстытуце народнай гаспадаркі. Гэтыя лабараторыі, што маюць штатныя супрацоўнікаў, праводзілі і праводзяць вялікую навуковую работу.

Праблемная лабараторыя сацыялагічных даследаванняў Белдзяржуніверсітэта складаецца зараз з трох сектараў: па праблемах савецкай моладзі, сям'і і эфектыўнасці ідэалагічнай работы. Супрацоўнікі ўніверсітэцкай лабараторыі правялі цікавае даследаванне па эфектыўнасці вуснай палітычнай прапаганды (вопыт работы палітінфарматараў і агітатараў Беларускай ССР) і цяпер вывучаюць сацыяльную характарыстыку акадэмічнай групы вышэйшых навучальных устаноў. Тэма гэта выклікана хуткім ростам у рэспубліцы колькасці студэнтаў, ролі выкладчыкаў і навукова-даследчых калектываў. Узнікла неабходнасць усімі сродкамі павышаць эфектыўнасць працы вучоных і выкладчыкаў.

Сацыялагі назіралі 66 акадэмічных груп з 1720 чалавек у БДУ, мінскіх політэхнічным і педагагічным інстытутах і некаторых іншых вышэйшых навучальных установах.

У выніку шматгадовых даследаванняў лабараторыя назапасіла вялікі фактычны матэрыял, на аснове якога падрыхтавана і апублікавана некалькі артыкулаў у газетах і часопісах, а таксама складзены практычныя рэкамендацыі адпаведным органам. Напрамак гэты вельмі перспектыўны і важны, таму ўніверсітэцкія

сацыялагі плануюць і ў далейшым працягваць вывучэнне тэмы.

Сектар праблем савецкай сям'і ўзначальвае прафесар М. Юркевіч. Для большай эфектыўнасці распрацовак у сектары створана гаспадарча-дагаворная група. Яе супрацоўнікі вядуць цікавыя даследаванні на Мінскім камвольным камбінаце, дзе працуюць некалькі тысяч жанчын. На масе канкрэтных прыкладаў вывучаецца праблема сямейных адносін, іх уплыў на вытворчую дзейнасць, умовы жаночай працы, псіхалагічны клімат у калектыве. Вучоным дапамаглі стварыць план сацыяльнага развіцця прадпрыемства на дзевятыя пяцігодку. Прафесар Юркевіч на аснове атрыманых даных (ён прааналізаваў больш за тысячу шлюбаразводных спраў) апублікаваў шэраг цікавых работ. Сярод іх трэба адзначыць кнігі «Сям'я ў сучасным грамадстве» (1965 г.) і «Савецкая сям'я» (1970 г.). У апошняй кнізе раскрываюцца важнейшыя ўнутраныя і знешнія фактары, якія аказваюць уплыў на захаванне або разбуранне сям'і, разглядаюцца функцыі сучаснай савецкай сям'і, матывы заключэння шлюбу, умовы стабільнасці сям'і.

Кніга напісана папулярна і захваляюча, яна стала сапраўды «практычным дапаможнікам» для многіх маладых людзей.

Да ліку цікавых даследаванняў па праблемах сям'і можна аднесці кнігу дацэнта БДУ С. Лапцёнка «Мараль і сям'я» (1967 г.). Аўтар у многім па-свойму вырашае пытанні аб класавым і агульначалавечым, прыродным і сацыяльным у каханні, аб уздзеянні маралі на ўсе бакі сямейнага жыцця.

Група ўніверсітэцкіх сацыялагаў пад кіраўніцтвам дацэнта Т. Багданавай вяла даследаванні на Мінскім станкабудавнічым заводзе імя Кірава па тэмах: паляпшэнне сацыяльна-культурных умоў працоўных, рост культуры-тэхнічнага ўзроўню інжынераў і служачых, удасканаленне сацыяльных адносін у калектыве і сацыяльная актыўнасць моладзі. Асобна вярта вылучыць апошняю тэму. Ніхто не возьмецца аспрэчваць сцвярджэнне аб тым, як рэзка ўзрастае роля моладзі ў грамадстве ва ўмовах навукова-тэхнічнага прагрэсу, удасканалення ўнутрыдзяржаўнай дэмакратыі і прыцягнення ўсё большай колькасці людзей да актыўнага грамадска-палітычнага жыцця.

У нашай краіне шмат робіцца для стварэння найбольш спрыяльных умоў усебаковага развіцця маладых людзей. Моладзь удзельнічае ў рабоце Саветаў, прыцягваецца да кіравання вытворчасцю, усё больш масавымі і актыўнымі становяцца маладзёжныя арганізацыі. Але ёсць у гэтай рабоце і нямаля недахопаў. Менавіта іх і вучаюць сацыялагі. Даследа-

ваннямі былі ахоплены звыш дзесяці тысяч юнакоў і дзяўчат на заводах і ў калгасах, у вышэйшых навучальных установах і школах.

Вынікам аналізу тэмы сталі некалькі кніг. Цікавая манатграфія Т. Багданавай «Праца і сацыяльная актыўнасць моладзі». Гэта — па-сапраўднаму каштоўны навуковы твор як з пункту гледжання распрацоўкі тэорыі праблемы, так і колькасцю практычных рэкамендацый.

У 1974 годзе пры кафедры філасофіі гуманітарных факультэтаў універсітэта створан сектар прыкладной сацыялогіі, які выконвае даследаванні па заказах прадпрыемстваў рэспублікі. Сектару даручана займацца праблемамі навуковага кіравання сацыяльнымі працэсамі, вывучэннем праблем сацыяльнай псіхалогіі, сацыялогіі працы і камуністычнага выхавання.

На аснове даследаванняў на шматлікіх прадпрыемствах супрацоўнікі сектара падрыхтавалі і выдалі кнігу «Спаборніцтва і праблемы сацыяльнага кіравання» (1974 г.). У ёй паказаны асаблівасці спаборніцтва як сацыяльнага працэса, неабходнасць планавання яго, фактары, што ўплываюць на эфектыўнасць гэтага масавага руху.

Сярод іншых сацыялагічных лабараторый і груп вышэйшых навучальных устаноў вылучаецца навукова-даследчы сектар Беларускага інстытута народнай гаспадаркі. Сацыялогія тут пачалі займацца з 1970 года. Галоўны напрамак работ — складанне планаў сацыяльнага развіцця прадпрыемстваў рэспублікі. Ужо створаны больш за дзесяць такіх планаў для прадпрыемстваў Мінска і іншых гарадоў. Стыль работы сацыялагаў інстытута — аперацыйны і высокаэфектыўны. Гэ- таму спрыяе прафесійны састаў груп, дзе сумесна працуюць сацыялагі, эканамісты, статыстыкі, тэхнолагі. Ёсць у гэтай групе сацыялагаў і свае навуковыя публікацыі.

Так, дацэнт І. Галко на падставе матэрыялаў сабраных у працэсе даследавання на прадпрыемствах рэспублікі, напісаў кнігу «Роля працы і мастацтва ў фарміраванні духоўнага аблічча будаўніка камунізму». Шмат месца ў ёй адводзіцца характарыстыцы сутнасці тэхнічнай эстэтыкі, яе ролі ў выхаванні мастацкіх густаў у рабочых і інтэлігенцыі. Праца і мастацтва аўтарам разглядаюцца ў дыялектычным узаемадзеянні пры фарміраванні аблічча новага чалавека камуністычнай фармацыі.

Псіхалогію малых груп і, перш за ўсё школьнікаў, вучаюць сацыялагі Мінскага педагагічнага інстытута на чале з дацэнтам Я. Каламінскім.

Рыгор ДАВЫДЗЮК,
доктар філасофскіх навук.
(Заканчэнне будзе)

Рэпрадукцыя з карціны Я. РАМАНОЎСКАГА «А хто там ідзе!»

ЛЮДЗЬМІ ЗВАЦЦА

У кожнай літаратуры ёсць творы, якія складаюць яе гонар і славу. Па іх мяркуюць пра сталасць літаратуры, узровень яе развіцця. Гэта перш за ўсё творы буйныя: раманы, апавесці, паэмы.

Але не меншую вядомасць, у прыватнасці, нашай літаратуры, прынеслі ў свой час і творы малых жанраў. Гаворачы гэтак, мы маем на ўвазе ў першую чаргу славу верш «А хто там ідзе?», які адкрыў свету не толькі Купалу, прадстаўніка маладой беларускай літаратуры, але і сам народ.

А хто там ідзе, а хто там ідзе

У агромністай такой грамадзе?

— Беларусы.

А што яны нясуць на худых плячах,

На руках у крыві, на нагах у лапцях?

— Сваю крывіду.

А куды ж нясуць гэту крывіду ўсю,

А куды ж нясуць на паказ сваю?

— На свет цэлы.

А хто гэта іх, не адзін мільён,

Крывіду несць навучыў, разбудзіў іх сон?

— Бяда, гора.

А чаго ж, чаго захацелася ім,

Пагарджаным век, ім,

— Людзьмі звацца.

У сусветнай паэзіі няшмат знойдзецца вершаў, у якіх у такой сіціслаі і прастай форме, з такой гранічнай выразнасцю і з такой праўдзівасцю быў бы намаляваны партрэт цэлага народа ў адзін з самых вялікіх момантаў яго гісторыі — у момант яго палітычнага стаўлення. (Верш напісаны паміж 1905—1906 гадамі). Вось чаму гэты твор варты асобай гаворкі.

Пра верш «А хто там ідзе?» сам Купала казаў: «Мне хацелася крыкнуць на ўвесь свет аб тым, як цяжка пакутуе народ пад прыгнётам цара і капіталістаў». І свет пачуў песняра. Менавіта з часу з'яўлення верша актывізавалася цікавасць грамадскасці да беларусаў.

Згадаем для прыкладу вытрымку з рэцэнзіі публіцыста і літаратурынага крытыка першай чвэрці нашага стагоддзя У. Самойлы на зборнік Купалы «Жалейка», у якім і быў упершыню апублікаваны верш «А хто там ідзе?» Рэцэнзія была змешчана ў «Нашай ніве» ў 1908 годзе.

«...Да нядаўняга часу, — пісаў У. Самойла, — за беларускаю мовай ніхто ў нас не прызнаваў права на сваё асобнае жыццё: яе высмейвалі, называлі «дубоваю», «ха-

МАЙСТАР мастацкага слова, саліст Белдзяржфілармоніі С. Сакалоў падрыхтаваў новую канцэртную літаратурную праграму, складзеную па творах народнага пісьменніка І. Шамякіна. У новую кампазіцыю ўвайшлі аповяданне «Хлеб», урыўкі з рамачай «Трывожнае шчасце», «Сэрца на далоні» і «Снежныя зімы».

Уся кампазіцыя вельмі тонка, з вялікім тактам прасякнута музычнымі штрыхамі з «Апасіянаты» Бетховена і народнай беларускай песні «Касіў Ясь качошыну», якую выконвае сам акцёр.

КАЛЯ 60-ці гадоў жыві і працаваў у Яснай Паляне Леў Талстой. Каля двухсот твораў напісаў тут вялікі рускі пісьменнік Ясная Паляна прыязвала ўвагу і вялікіх мастакоў.

У 20-х гадах у Яснай Паляне працаваў беларускі мастак В. Бялініцкі-Біруля, які ў сваіх пейзажах «Палявыя дарогі», «Ніжня

сажалка», «Кудзьяраў калодзеж» і іншых тонка і паэтычна паказаў цудоўныя мясціны сярэдняй паласы Расіі.

Нядаўна ў Гомелі, у абласным краязнаўчым музеі, экспанавалася выстаўка «Ясная Паляна ў творчасці савецкіх мастакоў».

«МІЛІЦЫЯ слухае» — так называў беларускі мастак В. Паішчасцеў сваю карціну з серыі «Ўдзень і ўначы». Гэты твор экспанаваны на ўсесаюзнай мастацкай выстаўцы «Заўсёды напачатку» ў сталіцы Грузіі Тбілісі. На выстаўцы таксама былі творы В. Сумарова, Л. Дударэнкі і іншых мастакоў з нашай рэспублікі.

НАРОДНАМУ хору Мазырскага гарадскога палаца культуры спойнілася дваццаць гадоў. Гэта былі гады напружанай працы, пошукаў і творчай дасканаласці.

Хор, якім зараз кіруе загадчык кафедры музыкі Мазырскага педінстытута А. Аўсянюк, неаднаразова выходзіў пераможцам гарадскіх і абласных аглядаў, удзельнічаў амаль ва ўсіх рэспубліканскіх дэкадах і фестывалях, выступаў у Маскве.

Сувеніры Бабруйскай фабрыкі мастацкіх вырабаў.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

мская». Ёй адводзілася самае незвычайнае месца: далей мужыцкага задворку, далей убогіх мужыцкіх палёў не смела пераходзіць мужыцкае простае слова. У школе і жыцці ўсё было зроблена так, што і сам мужык-беларус стаў дураца і роднай мовы сваёй, і свайго народа... І хто раней не верыў, каб беларускі народ мог прагнуцца і пайсці сваёй уласнай дарогаю, той цяпер муціць прызнаць, што беларусы яшчэ не ўмерлі, яшчэ маюць сілу жыць і развівацца, што ўжо самі яны «нясуць сваю крыўду на свет цэлы», захацелі «людзьмі звацца».

Гэтую думку падзяляў польскі літаратар Ежы Янкоўскі, які ў артыкуле «Малодыя паэты Беларусі» (часопіс «Пшэглэнд краёвы»; 1909 г.) усхвалываў пісаў: «Чуваць у гэтым вершы водгулле размеранага кроку мільёнаў ног, веліч пакрыўджанага народа, які ідзе на змаганне за сваю чалавечую годнасць, на барацьбу за шчасце».

Верш «А хто там ідзе?» па сутнасці адкрываў свету яснасны вобраз беларуса. «Толькі з кнігі я ведала пра беларускія пушчы і гіблыя балоты, — пісала вядомая руская пісьменніца Ганна Караваева, усаміны якой былі надрукаваны ў «Польмі» ў 1964 годзе, — пра старыя панскія гнёзды і жабрацкае, беспрасветнае жыццё працоўнага люду. З дзіцячых гадоў запалі нам у памяць някрасаўскія радкі з верша «Чыгунка»:

**Видишь, стоит изможден
лихорадкой,
Высокорослый больной
белорус.**

...Гэтыя радкі, якія ствараюць вобраз дашчэнтна змардаванага, забітага горам рабочага-беларуса, прыгадаліся мне, калі я чытала артыкул Максіма Горкага пра пісьменнікаў-самавукаў. Але адчуванне часу ўжо было інакшае... Беларус эпохі някрасаўскага верша «Чыгунка» яшчэ не разгнуў спіны, тупа маўчыць, стаіць па калені ў вадзе і дзяўбе мёрзлую зямлю. У надзвычай жа сціслым вершы Янкі Купалы беларусы ўжо ідуць, несучы на паказ свету сваю крыўду, сваё беспрасветнае, цёмнае і жабрацкае жыццё. А чаго ж яны хочуць, беларусы? Людзьмі звацца!».

Для саміх беларусаў верш «А хто там ідзе?» ў дарэвалюцыйны час быў неафіцыйным гімнам. Яго выконвалі

на розных вечарынках, ігрышчах, наладжаных энтузіястамі беларускай культуры, ім пачыналіся і заканчваліся шматлікія пастаноўкі «Раскіданага гнязда», яго спявалі на сваіх сходах студэнты.

Сучасніца Купалы С. Шамардзіна згадвае: «Я з вуснаў сваіх старэйшых брата і сястры пачула «А хто там ідзе?» У студэнцкай моладзі таго часу такія вершы былі на рэвалюцыйным узбраенні, і я памятаю, як гарача і натхнёна гучалі яны».

Верш Купалы будзіў у народзе нацыянальную свядомасць, клікаў брацца за кошы і вёлы. Калі хор трупы Ігната Буйніцкага спяваў «А хто там ідзе?», «у зале ўсталявалася поўная, засяроджаная цішыня, — прыгадвае актёр Зыгмунт Абрамовіч, — а са сцэны здавалася, што глядачы вось-вось падхопяцца з месцаў...»

Верш Купалы па сваім духу і аўтарскай задуме мае інтэрнацыянальны характар. Гаворачы пра беларусаў, пра свой шматпакутны і гаротны народ, паэт нібы звяртаўся да працоўных усяго свету: «Гэта мы, але гэта і вы, бо і вам гаспадары жыцця не даюць людзьмі звацца».

Пра інтэрнацыянальную прыроду верша хоранна сказаў Аркадзь Куляшоў: «Калі добра падумаць, дык верш «А хто там ідзе?» меў дачыненне не толькі да беларусаў, але да шматлікіх іншых народаў царскай Расіі. Нават рускі чалавек, проты рускі чалавек, не зваўся ў поўным сэнсе гэтага слова чалавекам. Таму Купалаў верш трэба разглядаць як усерасійскую з'яву».

Сапраўды, хіба ў лепшым становішчы былі ўкраінцы, армяне, грузіны, малдаване, кіргізы, казахі і іншыя шматлікія народы Расійскай імперыі? «Крайнай на шляху ўсіх бяда», «далінай плачу» называлі ў дарэвалюцыйны час сонечную Малдову. Як і на Беларусі, семдзесят працэнтаў насельніцтва тут было непісьменным. У 1911 годзе ў Малдове выйшла ўсяго чатыры кніжкі. У Кіргізіі толькі адзін кіргіз з двухсот умеў чытаць і пісаць. У многіх паселішчах не было ніводнага пісьменнага.

І гэтак скрозь ва ўсіх народаў.

Працоўныя беларусы, вобраз якіх з такою магутнаю мастацкаю сілай намалюваў Янка Купала, гэтак жа, як і іншыя народы Расіі, сталі гаспадарамі свайго лёсу, сталі «людзьмі звацца» толькі пасля Кастрычніцкай рэва-

люцыі. Здзейснілася мара песняра: 1 студзеня 1919 года была абвешчана Беларуска-Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка — дзяржава рабочых і сялян.

Пасля Кастрычніка верш Я. Купалы выступае ў новай якасці, становіцца крыніцай роздзума і натхнення для пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў. На яго аснове напісаны песні, кантаты, творы жывалісу. Ён даў штуршок для ўзнікнення і новых літаратурных твораў, якія бяруць свае вытокі з Купалавай песні. Дастаткова тут будзе згадаць толькі адзін — наш сённяшні гімн. Ён, паводле сведчання Віталія Няміры, журналіста і блізкага сябра Нестара Сакалоўскага, нарадзіўся таксама не без уплыву верша «А хто там ідзе?» Неаднойчы Сакалоўскі казаў сваім сябрам:

«Не магу без хвалявання чытаць верш Янкі Купалы «А хто там ідзе?». Гэта песня пра маіх бацькоў і дзядоў, пра мінулае жабрацкае жыццё майго народа. Цяпер трэба новая песня пра беларусаў, пра вялікі і мужны народ савецкай зямлі. І я павінен стварыць такую песню — гэта мой абавязак».

Гэткі ж абавязак перад сваім народам адчуваў і Міхась Клімковіч, аўтар тэксту гімна Беларускай ССР. Яго верш «Мы беларусы» з'яўляецца прамым адказам на пытанне: «А хто там ідзе ў агромністай такой грамадзе?» Ідуць беларусы з братняю Руссю, ідуць дарогаю Леніна, з'яднаўны яго імем, ідуць у сонечны шлях. Як роўныя сярод роўных.

...Семдзесят год мінула з тае пары, калі быў напісаны славуці верш. Кожны яго радок ужо даўно стаў крылатым. Гісторыкі, філосафы, літаратуразнаўцы цытуюць яго ў сваіх працах, бяруць яго ў стырофы эпіграфамі да сваіх даследаванняў і манатграфій. Ім, нібы візітнай карткаю пра Беларусь мінулаю, пачынаюцца шматлікія паэтычныя анталогіі, выдадзеныя за мяжой. Да яго звярталіся неаднойчы грамадскія і дзяржаўныя дзеячы. Цікава, што гэты зварот звычайна супадаў з пераломнымі момантамі ў гісторыі і жыцці нашага народа, калі даводзілася асэнсоўваць яго мінулае і будучыню.

У верша «А хто там ідзе?» шырокая, невычэрпная аснова. І шырыня гэтая ў найпрасцейшай фразе з двух слоў: «Людзьмі звацца».

Уладзімір СОДАЛЬ.

ТЭАТРАЛЬНЫ МАСТАК

У Тарэйкаў, маленькай вёсачцы на захадзе Міншчыны, Жэня ўпершыню ўбачыў святанні — шэра-блакітныя красавіцкія, ярка-зялёныя, нібы памытыя расой, у час касьбы і зімовыя, аранжава-белыя, з пахам снегу. У роднай вёсцы адкрылася яму характэрнае рэчкі і лесу, кожнай травінкі ў полі...

Паміж тым вясковым хлапчуком, які захапляўся барвамі святанняў, і мастаком Вялікага тэатра оперы і балета БССР Яўгенам Жданам праляглі гады. З іх 21 год вучобы — у школе, мастацкім вучылішчы, Беларуска-Савецка-Мастацкім інстытуце. Народны мастак Беларусі Я. Чамадураў лічыў, што яго лепшы вучань Ждан зрабіў правільны выбар, вырашыўшы спецыялізавацца па афармленню тэатральных пастановак. Гэта пацвердзіў і дэбют маладога мастака ў тэатры — дэкарацыі да балета Г. Вагнера «Пасля балю». Першая самастойная работа была прызнана несумненнай прафесійнай і творчай удачай.

«Кармэн», «Фаўст», «Русалка». Спектаклі, аформленыя Жданам, ішлі адзін за адным. Крытыка адзначала, што мастак валодае прыёмамі ўласнай трактоўкі класічных твораў, што ён імкнецца да філасофскага абагульнення ў кожнай сцэне.

Зразумела, поспех не прыйшоў сам па сабе. Я сустракаўся з Яўгенам Іванавічам у тыя дні, калі ён працаваў над эскізамі дэкарацый да оперы Гунэ «Фаўст». Усё пабочнае было адкінута, засталася толькі работа. А яна складалася з бясконцых пошукаў і пастаянных сумненняў. Так нараджаліся дэкарацыі, у якіх раскрылася драматычная тэма вечнай маладосці.

«Русалка» Даргамыжскага — твор зусім іншага музычнага стылю. Па свайму характару гэта народная драма, для афармлення якой мастак выкарыстаў элементы старажытна-рускага дэкаратыўнага роспісу.

Зараз два оперныя тэатры — беларускі ў Мінску і польскі ў Вроцлаве — адначасова рыхтуюцца да пастаноўкі оперы С. Манюшкі «Галька». Рэжысёр-пастаноўшчык адзін — паляк Баляслаў Янкоўскі, мастак так-

сама адзін — беларус Яўген Ждан. Нядаўна Ждан вярнуўся з Польшчы, дзе працаваў у Вроцлаўскім тэатры.

— Цяпер, — гаворыць Яўген Іванавіч, — «Галька» стала для мяне больш зразумелай. Я бываў у этнаграфічных музеях, пазнаёміўся з трактоўкай спектакля польскімі калегамі. Макеты сцэн будучага спектакля ўжо гатовы. Пяніскі замак, поўны пампэзнай раскошы. На вуліцах чаканка — два гербы пад адной каронай. Гэта парадная зала. А побач маленькая драўляная царква — адзіны куток на зямлі, куды можа прыйсці паскардзіцца на свой лёс прыгонны селянін.

Мяне заўсёды ўражвае пільная ўвага мастака да самых дробных дэталей. Нават на макеце ён старанна выпісвае падкрэслівае кожны штрышок. І заўсёды патрабуе ад выканаўцаў дакладнасці фарбаў, ценяў, абрысаў прадметаў.

Гатовы і эскізы касцюмаў для актёраў. Тэатральны вытворчы камбінат прыступіў да выканання дэкарацый і розных аксесуараў.

Неяк галоўны мастак Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета Я. Чамадураў сказаў:

— Яўген ад спектакля да спектакля набірае творчыя сілы. Я ведаю, што ў патэнцыяле ў яго невычэрпная крыніца натхнення — народныя тэмы. Самадyscyпліна і незвычайная працаздольнасць — вось якасці, якія вызначаюць яго са студэнцкіх гадоў. І вучоба. Ён сочыць за ўсімі навінкамі, вучыцца кожны дзень. Ведаю яшчэ, што Яўген рыхтуе сябе для новых інтэрпрэтацый твораў нацыянальнага опернага мастацтва.

Я. ЗВАНАРОВ.

НА ЗДЫМКУ: мастак Яўген ЖДАН.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ВЫПІШАЎ з друку адзінаццаты том Беларуска-Савецкай Энцыклапедыі. У ім змяшчаны артыкулы па самых розных галінах ведаў, назвы якіх знаходзяцца ў алфавіце паміж літарамі «Ф» і «Я». Том ілюструюць 933 здымкі і малюнкi, з іх 254 на ўкліках. Матэрыялы пра краіны, саюзнаы і аўтаномныя рэспублікі, вобласці і раёны дапаўняюць 58 карт.

У гэтым томе чытач знойдзе шэраг артыкулаў пра архітэктурныя і гістарычныя помнікі свету і нашай краіны, пра раёны, гарады, пасёлкі, цэнтры калгасаў і саўгасаў, азёры, рэкі, флору і фауну Беларусі. Асобнае месца займае артыкул «Хатынь». Стваральнікі энцыклапедыі імкнуліся ў сціслай і лаканічнай форме выказаць увесь боль і гнеў людскі, усю глыбіню трагедыі Хатыні і сочень вёсак ёй падобных, усю веліч і непахіснасць духу народнага ў барацьбе з фашыскай наваляй. Упершыню друкуюцца поўныя спісы ўсіх населеных пунктаў Беларусі, што былі знішчаны разам з насельніцтвам, з пералікам па кожнай вёсцы колькасці загубленых людзей і спаленых хат. Такіх вёсак з трагічным лёсам 619. Сёння ўвесь свет ведае, што 186 з іх не адраділіся. Іх назвы занесены не толькі на гранітныя пліты, але і на старонкі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі.

У XI томе ёсць артыкулы пра Экватарыяльную Гвінею, Чэхаславакію, Чылі, Шры Ланка, Швецыю, Швейцарыю, Эквадор, Эфіопію, Югаславію, Японію, а таксама шэраг артыкулаў пра саюзнаы і аўтаномныя рэспублікі, вобласці і гарады нашай краіны.

Грамадска-палітычная тэма прадстаўлена ў XI томе значнай колькасцю матэрыялаў па эканоміцы, філасофіі, гісторыі

КПСС і КПБ, гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Сярод іх гуртоўныя артыкулы пра Ф. Энгельса, пра XIV з'езд ВКП(б), XVI з'езд ВКП(б), IV з'езд Саветаў Беларусі, а таксама «Эканоміка», «Эканамічная палітыка», «Эканамічныя законы», «Эканамічнае спабодніцтва дзвюх сістэм», «Эканамічная рэформа 1965 г.», «Чырвоная гвардыя», «Хойніцкае камуністычнае падполле» і інш. Асобныя артыкулы прысвечаны легендарным героям Вялікай Айчыннай вайны — Мінаю Шмырову, Веры Харужай, Рыме Шаршнёвай,

коўскага, Фёдара Шмакава, Анатоля Шэлега, Тамары Шымко, Віктара Чарнабаева і многіх іншых. Мастакоў прадстаўляюць Віталій Цвірка, Яўген Чамадураў, Анатоль Шыбнёў, кампазітараў і фалькларыстаў — Рыгор Шырма, Генадзь Цітовіч, Яўген Цікоцкі, Мікалай Чуркін. Літаратура і мастацтва зарубешных краін адлюстраваны артыкуламі пра Чарльза Чапліна, Юліуса Фучыка, Эрнэста Хемінгуэя, Франца Шуберта і іншых.

Шырока прадстаўлены на старонках XI тома БелСЭ руская і руская савецкая

Адзінаццаты том БелСЭ

Людміле Чалоўскай, Двойчы Герою Савецкага Саюза Сцяпану Шутаву, партызанскім сёстрам Ефрасініі, Зінаідзе, Марыі, Матроне і Надзеі Хаўранковым.

Чытаць з цікавасцю пазнаёміцца з такімі артыкуламі, як «Школа», «Этыка», «Эстэтыка», «Эстэтычнае выхаванне», «Ювелірнае мастацтва», «Цырк», «Эстрада», «Этнаграфія», «Часопіс», «Хата», «Цымбалы», знойдуць інфармацыю па пытаннях фізікі, матэматыкі, астраноміі, тэхніцы і іншых прыкладных навук.

У XI томе — біяграфіі пісьменнікаў Цёткі, Кузьмы Чорнага, Міхаса Чарота, Івана Шамякіна, Івана Чыгрынава, Тараса Хадкевіча, Міколы Хведаровіча, Алесь Якімовіча; народных артыстаў БССР Мікалая Яроманкі, Расціслава Ян-

літаратура і мастацтва, літаратура і мастацтва братніх народаў СССР.

Чарговы том адметны тым, што з'яўляецца апошнім алфавітным томам БелСЭ. (Падпісчыкі ведаюць, што XII том поўнасцю прысвячаецца Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспубліцы і ствараецца не па алфавітнаму прынцыпу, а па раздзелах). Адметнае ў гэтым томе і тое, што ён змяшчае «Дадатак». БелСЭ дае яго, кіруючыся традыцыяй энцыклапедычных выданняў і пэўнай неабходнасцю.

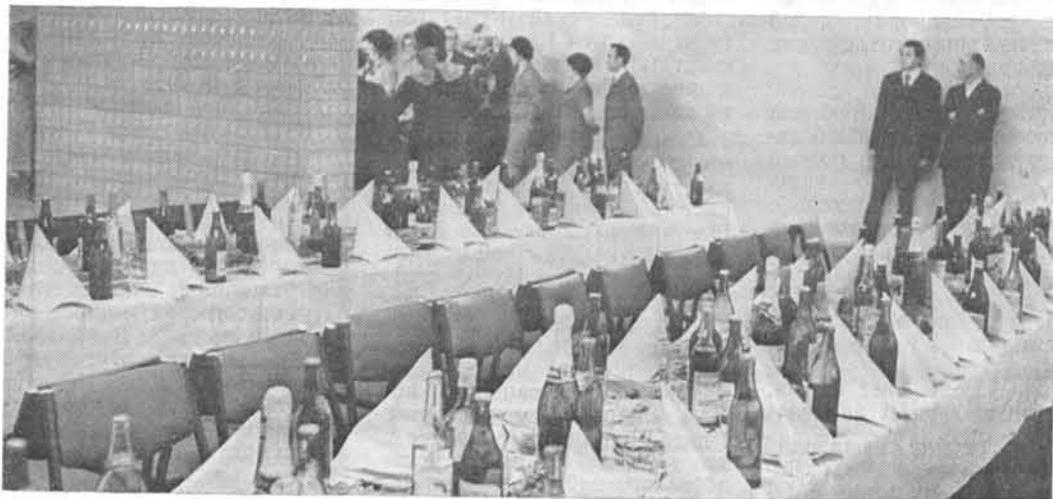
Справа ў тым, што за перыяд падрыхтоўкі і выдання папярэдніх тамоў БелСЭ адбыліся важныя падзеі ў жыцці СССР, БССР, а таксама ў міжнародным жыцці. Прайшоў XXIV з'езд КПСС. Савецкі народ урачыста адзначаў 50-годдзе ўтва-

рэння СССР і 30-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Утварыліся новыя, незалежныя дзяржавы або змяніліся іх назвы, адбыліся змены ў адміністрацыйна-тэрытарыяльным падзеле некаторых рэспублік СССР, узніклі новыя гарады. Вялікіх поспехаў дасягнулі народная гаспадарка і культура; навука і тэхніка ўзбагаціліся новымі адкрыццямі і вынаходствамі. Выраслі новыя вучоныя, пісьменнікі, дзеячы культуры і мастацтва; многім перадавікам прамысловасці і сельскай гаспадаркі, навукі і культуры прысвоены ганаровыя званні.

«Дадатак» займае 78 старонак нашага даволі эканомнага тэксту. Сярод яго артыкулаў «Дальва» — мемарыяльны архітэктурна-скульптурны комплекс, прысвечаны памяці жыхароў вёскі Дальва, знішчанай нямецка-фашысцкімі захопнікамі разам з насельніцтвам 19 чэрвеня 1943 года, «Бабруйскае камуністычнае падполле», «Барбара» (пад такой назвай была праведзена карная аперацыя нямецка-фашысцкіх захопнікаў супраць партызан і мірнага насельніцтва ў міжрэччы Прыпяці, Бярэзіны і Дняпра). У «Дадатак» уключаны біяграфічныя артыкулы пра Сальвадора Альендэ — дзяржаўнага і палітычнага дзеяча Чылі, забітага ў час фашыскага перавароту; Пятра Клімука — нашага земляка, лётчыка-касманаўта СССР; Ульяну Крышталевіч — сакратара Докшыцкага райкома партыі, Героя Сацыялістычнай Працы; Аркадзя Закрэўскага — члена-карэспандэнта АН БССР, вучонага, вядомага сваімі работамі ў галіне вылічальнай тэхнікі; Анатоля Анікейчыка — народнага мастака БССР і многіх іншых.

А. ПЕТРАШКЕВІЧ,
намеснік галоўнага
рэдактара БелСЭ.

«Я ў захапленні, што ў мінчан ёсць такі цудоўны Палац шчасця. Трэба сказаць, што вясельныя рытуалы, якімі тут сустракаюць маладых, адыгрываюць пэўную псіхалагічную ролю. Калі-небудзь, у цяжкі момант, муж і жонка ўспомняць непаўторныя мінулы, і ўсмешна ўмацуе сямейнае шчасце. В. Барсуک. Адэса». (З кнігі водгукаў).

«СЫПЛЕ МАЦІ ЖЫТА...»

Першы Дом сямейных урачыстасцей у Мінску адкрыўся ў Ленінскім раёне напярэдадні Дня Канстытуцыі. А цяпер прыгожы палац расчыніў свае дзверы ў Фрунзенскім раёне. Вяселі ў ім супалі з навагоднім святам.

...Рытуальнае фае ўпрыгожана навагодняй ёлкай, нацыянальнымі ляннымі ручнікамі. Прывабная Снягурачка і Дзед Мароз рыхтуюць віншаванні. Усе чакаюць маладых. Цяпер яны імчацца недзе па навагодняму, ярка асветленаму гораду. Пасля рэгістрацыі ў Доме шлюбу шлях маладых ляжаў на плошчу Перамогі, потым да помніка У. І. Леніну... Усюды яны пакідалі пасля сябе кветкі — знак удзячнасці за адважанае шчасце.

Але вось да Дома сямейных урачыстасцей падкацілі «Чайкі», «Волгі». Маладыя ўваходзяць у рытуальнае фае. Маці сустракаюць іх румяным караваем на расшытым ручніку, бацькі — іскрыстым шампанскім. Гучыць голас распарадчыка вясельнага застолля:

— Сыпле маці жыта, каб добра было жыццё.
— Сей пшаніцу, бацька,

яра, каб былі вечна ў пары...

На маладых, на дывано-вую дарожку ляціць залатое зерне.

Цяпер для жаніха і нявесты надыходзіць найбольш адказны момант. Яны павінны «даказаць» усім гасцям, што гатовы да сумеснага жыцця і паказаць уменне і спрыт у выкананні першых і самых неабходных работ па гаспадарцы. Жаніха падводзяць да калоды з сякерай. Ён абавязаны даказаць сваю сілу і ўдаласць. А нявеста тым часам спавівае ляльку і ўкладвае яе ў каласку. Затым бярэ пруткі, ніткі і пачынае вязаць. Жаніх ужо старанна збірае мясарубку, прас. Усё! Экзамен вытрыман! Дружныя апладысмента і віншаванні прысутных — самая высокая адзнака іх намаганняў.

Праз «вароты» з тканых беларускіх ручнікоў маладжоны падымаюцца ў яхантавую залу. Першы тур вальса для мужа і жонкі. Затым пад гукі «Велічальнай» яны запрашаюць усіх да святочнага стала.

А побач, у залатой і малявітай залах, таксама ідуць вясельныя ўрачыстасці. Аднолькава і па-рознаму

шчаслівы кожны з маладых у гэты дзень. Збылася іх мара: яны ўступаюць у сумеснае жыццё, як казачныя прынц і прынцэса, у прыгожым палацы.

Залы Дома сямейных урачыстасцей ветліва сцяцяца ў гэтыя дні і для ветэранаў вайны, якія вырашылі адзначыць сустрэчу, і для жадаючых справіць дзень нараджэння, радзіны ці залаты юбілей.

Ніна СІМУРАВА.

КЛІЧУЦЬ «ДАЛЁКІЯ КРАІНЫ»

Нельга ўявіць сабе хлопчыка ці дзяўчынку, якія б не марылі пабываць у Антарктыдзе ці на Кубе, апынуцца ў эпіцэнтры важных падзей, даведацца пра справы і жыццё сяброў, што жывуць за тысячы кіламетраў. Для адных гэта толькі мары. Для другіх...

Дом нумар 28 па вуліцы Арджанікідзе ў Мінску нічым не адрозніваецца ад дзесяткаў такіх жа, з белай цэглы, дамоў. Але, бадай, кожны школьнік з Заводскага раёна прывядзе вас сюды, калі спытаць, як трапіць у «далёкія краіны».

Гэта не жарт. «Далёкімі краінамі» называецца клуб пры доммакіраўніцтве. Амаль кожны дзень хлопчыкі і дзяўчынкі адпраўляюцца адсюль у захапляючыя вандровкі па роднай краіне і далёка за яе межы. Праўда, падарожжы гэтыя не зусім звычайныя...

У невялікім памяшканні — мноства прыбораў: на сталі, на паліцах, пад сталом. Юныя радыёаматары пільна сочаць за дзеяннямі Талі Парфёнка. А ён уключае адзін прыбор, другі, паварочвае ручку настройкі радыёстанцыі, і ў пакой урываецца рознагалоссе эфіра. Толькі робіць неабходныя пераключэнні і пасылае ў эфір свае пазыўныя. І праз хвіліну ў дынаміку чуюцца далёкі незнаёмы голас, які пацвярджае прыём пазыўных.

Звычайны чарговы сеанс радыёсувязі. А колькі іх правя-

дзена амаль за дванаццаць гадоў існавання «Далёкіх краін»! У клубе ніколі не бывае пуста. Пачынаючы радыёаматары ў тэарэтычным класе вывучаюць тэлеграфную азбуку, аматарскія і службовыя коды, знаёмляцца з асновамі радыётэхнікі. Займаюцца з імі былыя выхаванцы клуба Сяргей Місілевіч і Валодзя Косараў. Дарэчы, Валодзя — чэмпіён Савецкага Саюза па радыёспорту, трэці з сям'і Косаравых у радыёклубе — прыйшоў сюды следам за старэйшым братам Аляксандрам і сястрой Таццянай. Вопытныя радыёаматары ў суседнім пакоі самастойна выходзяць у эфір. І гэта работа самая цікавая, самая захапляючая.

Дзесяткі тысяч двухбаковых сувязей правялі ўдзельнікі клуба. Цэлыя стосы візітных карт і дыпламаў, прысланых больш чым з двухсот краін свету, сведчаць аб гэтым.

Выхад у эфір — экзамен для кожнага радыёаматара.

Цікава выявіць свае здольнасці ў спаборніцтве. І радыёклуб «Далёкія краіны» кожны год прымае ўдзел у рэспубліканскіх і ўсесаюзных чэмпіянатах па радыёспорту.

Для многіх з пяцісот выхаванцаў клуба радыётэхніка стала прафесіяй. Тым, у жыцці якіх радыё не заняло галоўнага месца, заняткі дапамаглі пашырыць круггляд.

А самае галоўнае — сярод членаў радыёклуба «Далёкія краіны» няма абыякавых. Зацікаўленаць, упартасць, працавітасць уласцівы тут кожнаму — ад нязменнага кіраўніка клуба Якава Акселя, чалавека нястомнай энергіі, вядомага радыста, сапраўднага сябра дзетвары, і да самага юнага радыёаматара.

М. РАСОЛКА.

ПАД ШЧАСЛІВАЙ ЗОРКАЙ

Мінулы год, аб'яўлены ААН годам народанасельніцтва, аказаўся шчаслівым для жыхароў Баранавіч — аператара асфальтабетоннага завода Станіслава Навіцкага і яго жонкі медсястры Марыі. Іх сям'я павялічылася адразу на тры чалавекі. Нарадзіліся блізняткі — Алег, Віталій, Вячаслаў. Цяпер «тром волатам» па дзесяць месяцаў. Адчуваюць яны сябе добра. Разам з маці, татам і старэйшым братам Валерам малыя сустрэлі 1975 год у новай добраўпарадкаванай кватэры, якую нядаўна атрымала сям'я Навіцкіх.

ДАРОСЛЫМ І ДЗЕЦЯМ

У Магілёве ў 1974 годзе адсвяткавалі наваселле 10 тысяч чалавек. А напярэдадні Новага года будаўнікі здалі цудоўны тэатральны корпус Палаца піянераў з глядзельнай залай на 800 месцаў. Крыху раней тут былі ўзведзены спартыўная зала, плавальны басейн, клубны корпус. Завершана стварэнне вялікага комплексу, дзе ёсць усе ўмовы для ўсебаковага гарманічнага выхавання падрастаючага пакалення. На будаўніцтва дзіцячага цэнтра затрачана каля двух мільёнаў рублёў.

Зімовая трэніроўка.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

ГУМАР

Пажылая дама ўжо дзесяты раз пытаецца ў насільчыка, ці адпраўляецца поезд у Ліён.

— Мадам, — адказаў спакойна насільчык, — расклад на пероне, дыктар радыё, начальнік вакзала, начальнік поезда, усе дыспетчары, машыніст, стрэлачнікі і я думаем, што так. Вось усё, што я магу сказаць!

Малады дрэсіроўшчык пад апладысмента публікі кладзе галаву ў пашчу льва. Адзін з глядачоў гаворыць другому:

— Мне не вельмі хацелася б рабіць такое ж!

— Мне таксама. Калі ў маім супе трапляецца нават адзіны волос, я наладжваю скандал.

Суддзя пытаецца ў злачынцы:

— Дык вы сцвярджаеце, што ўсе крадзяжы вы зрабілі адзін і ў вас не было памочніка?

— Так, так, цяпер вельмі цяжка знайсці сумленных людзей!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-02-80, 33-03-15, 33-01-97,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 014.